

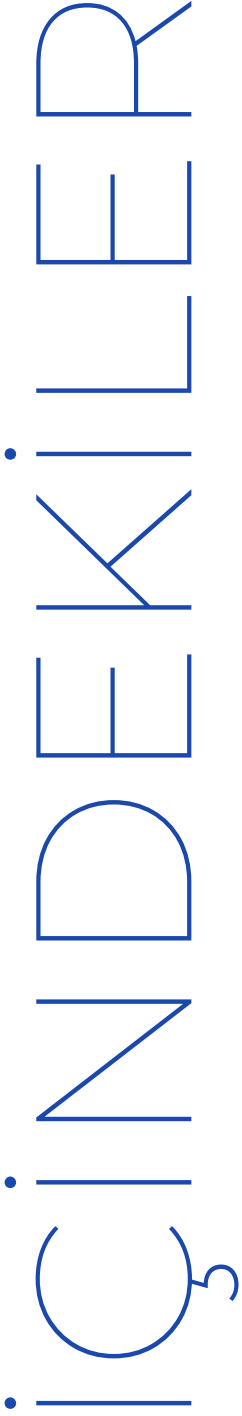
İSTANBUL BAROSU

SAĞLIK HUKUKU MERKEZİ

BÜLTEN

OCAK-ŞUBAT 2024

01.

NELER YAPTIK?

02.

**HPV ENFEKSİYONU VE AŞISI
NEDİR?**

Dr Kübra IRMAK

Kadın Hastalıkları ve Doğum Uzmanı

05.

**HPV AŞISININ TÜRKİYE'DE VE
DÜNYADA YERİ**

Av. Arb. A. Ayça OSMANBAŞ

08.

YENİ BİR TABU: HPV AŞISI

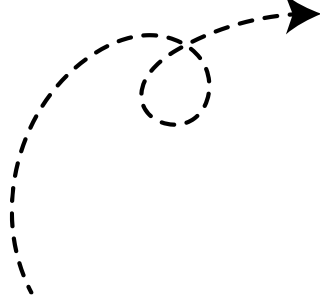
Av. Işık İlayda Öner

Av. Sureyya Kardelen Yarı

11.

BÜLTEN EKİBİ

NELER YAPTIK?

İstanbul Barosu Sağlık Hukuku Merkezi olarak;

- Sağlık Hukuku Merkezi Kasım-Aralık 2023 E-Bülteni yayınlandı.
- <https://www.istanbulbarosu.org.tr/Komisyonlar.aspx?ID=15&Desc=Saglik-Hukuku-Komisyonu> sayfasından E-Bülten sayılarımıza, infografiklere, bilgi notu ve alana özgü yargı kararına erişebilirsiniz.
- Merkez İçi Eğitim Merkezi ile birlikte 2-3 Aralık'ta Sağlık Hukuku Eğitim Programı düzenlendi.
- Hekim Birliği Sendikası tarafından 16 Aralık'ta düzenlenen Sağlıkta Şiddete Sıfır Tolerans Çalıştayı'na katılım sağlandı.
- İstanbul Tabip Odası ve İstanbul Barosu iş birliği ile 20-21 Ocak 2024'te gerçekleştirilen "Öncelikli Bir Halk Sağlığı Sorunu: İstanbul-Marmara Depremi" Kongresi'nin organize edilmesinde görev alınmıştır. Merkez üyelerimiz sunumlarıyla katkı sağlamış ve kongre takibi gerçekleştirilmiştir.
- 15-16 Haziran 2023 tarihinde SMA Çalıştayı'na ilişkin kitabın editöryel işlemleri tamamlanmış olup yayına hazır hale getirilmiştir.
- Karaciğer Vakfı ile gerçekleştirilecek olan "Karaciğer Hastalarının Hukuki Sorumluluğu" konulu etkinlik planlanmış, 26.02.2024 tarihinde yapılması kararlaştırılmıştır.
- Merkez alt çalışma gruplarının aktif hale getirilmesi için görevlendirmeler yapılmıştır. Bu kapsamda; estetik uygulamalardan kaynaklanan hukuki uyuşmazlıkları içeren bir panel, ilaç hukukunu ele alan bir çalışma, olgu tartışmaları ve atölye çalışmaları için hazırlık süreci başlatılmıştır.
- Rahim Ağzı (Serviks) Kanseri Farkındalık Ayı kapsamında HPV aşısı kampanyası ve sempozyum çalışmaları başlatılmıştır.

"Sağlıklı Bir Yarın İçin Bugün Harekete Geç:
HPV Aşınızı Unutmayın!"

HPV ENFEKSİYONU VE AŞISI NEDİR?

Dr. Kübra IRMAK

Kadın Hastalıkları ve Doğum Uzmanı

Human Papilloma Virüsü (HPV); tüm virüsler gibi hücrelere girerek enfeksiyona neden olur. Bir hücrenin içine girdikten sonra HPV, hücrenin iç mekanizmasının kontrolünü ele geçirir ve onu kendi kopyalarını oluşturmak için kullanır. Bu kopyalar daha sonra yakındaki diğer hücrelere bulaşır. HPV enfeksiyonu yavaş bir süreçtir. Çoğu insanda HPV virüsünü, bağışıklık sistemi hastalığa neden olmadan önce vücuttan temizler.

HPV ne kadar yaygındır?

HPV enfeksiyonu dünya genelinde cinsel yolla bulaşan en yaygın enfeksiyonlardan biridir (CYBE). Seks yapan çoğu insan hayatlarının bir noktasında HPV enfeksiyonu kapacaktır.

Genital HPV kişiden kişiye nasıl geçmektedir?

Tipik olarak cinsel organları enfekte eden yaklaşık 40 HPV türü vardır. Bu HPV tipleri vajinal, anal veya oral seks sırasında ciltten cilde temas yoluyla yayılır. Kişi cinsel ilişkiye girmese bile genital HPV enfeksiyonunu bu temas yoluyla kapabilmektedir.

HPV enfeksiyonunun belirtileri nelerdir?

HPV enfeksiyonunun genellikle hiçbir belirti veya semptomu yoktur. HPV enfeksiyonu olan kişiler genellikle bu enfeksiyona sahip olduklarını bilmezler. HPV'nin kolayca yayılmasının bir nedeni de budur.

HPV enfeksiyonuna karşı nasıl korunabilirsiniz?

HPV aşısı yaptırarak kişi kendisini HPV enfeksiyonuna karşı koruyabilmektedir. Aşı güvenli ve etkili olmakla birlikte genital siğillerin ve kanserin en yaygın nedeni olan HPV tiplerine karşı koruma sağlamaktadır. HPV aşısının kişinin cinsel yaşamı başlamadan yapılması çok önemlidir. Bu aşığı bu dönemde yaptıranlar en sık kanser yapan HPV türlerinden %100 oranında korunmaktadır. Günümüzde HPV aşısı için en uygun yaş cinsel aktivitenin başlamadığı ve immün cevabın en kuvvetli olduğu 9-14 yaş aralığıdır.

HPV aşısı dünyada birçok gelişmiş ülkede ulusal aşı programına dahil edilmiş ve ücretsiz olarak uygulanmaktadır. Bu ülkelerin bazıları Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Almanya, Avustralya, Kanada, Belçika, Norveç, Finlandiya, Portekiz ve Fransa'dır.

HPV ve Genital Siğiller

Genital siğiller nedir?

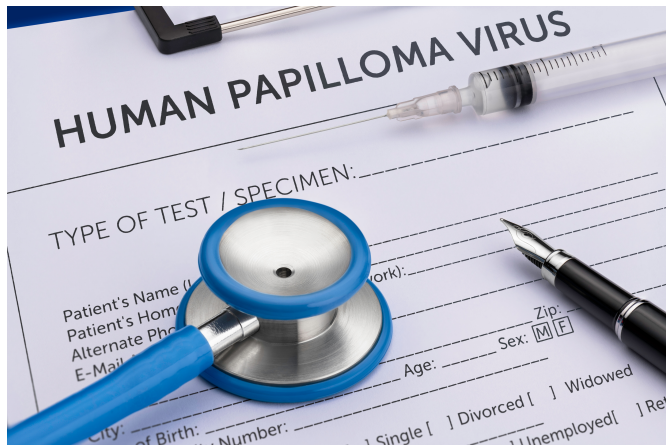
Genital siğiller vajinanın dışında veya içinde ya da peniste görülebilen büyümelerdir. Siğiller yakındaki cilde de yayılabilir ve anüs çevresinde, vulvada veya rahim ağzında büyüyebilir. Siğiller kaşıntı veya ağrıya neden olabilmekle birlikte herhangi bir belirtiyeye neden olmayabilir.

Hangi HPV türleri genital siğillere neden olur?

Bazı HPV türleri genital siğillere neden olur. Bu tipler kansere dönüşmedikleri için "düşük riskli tipler" olarak adlandırılmaktadırlar. Çoğu genital siğil vakasına sadece iki düşük riskli HPV tipi neden olur: Bunlar tip 6 ve tip 11'dir.

Genital siğiller nasıl tedavi edilmektedir ?

Siğiller ilaçla tedavi edilebilmekte veya ameliyatla alınabilmektedir. Tedavi hakkında sağlık uzmanıyla konuşmak önemlidir. Eczanede bulunan siğil gidericiler genital siğiller üzerinde kullanılmamalıdır.

HPV ve Kanser

HPV enfeksiyonu ne zaman kansere neden olabilir?

Bağışıklık sistemi çoğu HPV enfeksiyonuyla savaşır ve bunları genellikle 2 yıl içinde vücuttan temizler. Ancak bazen HPV enfeksiyonları daha uzun sürebilir. "Yüksek riskli" bir HPV tipiyle daha uzun süren bir enfeksiyon kansere dönüşebilir. Bunun gerçekleşmesi ise genellikle yıllar alır.

Hangi HPV enfeksiyonu türleri kansere neden olur?

Serviks, anüs, vajina, penis, ağız ve boğaz kanseri ile bağlantılı en az 13 HPV türü vardır. HPV ile ilişkili kanser vakalarının çoğuna sadece iki yüksek riskli HPV türü neden olmaktadır: Bunlar tip 16 ve tip 18'dir.

Rahim ağzı kanserinin gelişmesi ne kadar sürer?

Rahim ağzındaki hücrelerde meydana gelen belirli değişikliklerin kansere dönüşmesi 3 ila 7 yıl sürebilir. Rahim ağzı kanseri taramasının amacı, bu değişiklikleri henüz kolayca tedavi edilebilecek durumdayken tespit etmektir. Şiddetli veya orta derecede değişiklikler varsa, hücrelerin serviksten çıkarılması için tedavi alınabilmektedir. HPV aşısı bazı durumlarda tedaviye yardımcı olmak için verilebilmektedir. Hafif değişiklikler olması durumunda; hücrelerin normale dönüp dönmediğini görmek için zaman içinde test yaptırılabilir.

HPV Aşısıyla Enfeksiyonun Önlenmesi

HPV aşısı güvenli ve etkili midir?

Evet, HPV aşısı HPV ile ilişkili hastalıklara karşı kişinin kendisini korumasının güvenli ve etkili bir yoludur. HPV aşısı, kişiye seks yapmadan önce verildiğinde oldukça etkilidir. Aşı, (önerilen tüm aşılar yapıldığında) HPV ile ilişkili genital siğilleri ve kanser riskini yüzde 99'a kadar azaltabilir. HPV aşısı kişinin alabileceği en etkili aşılarından biridir. Dünya çapında milyonlarca insan ciddi bir yan etki yaşamadan HPV aşısını yaptırmıştır. Aşı canlı virüs içermediğinden HPV enfeksiyonuna da neden olamaz.

İnsanlar HPV aşısı ne zaman yaptırmalıdır?

Aşılama, kişi cinsel olarak aktif hale gelmeden ve HPV'ye maruz kalmadan önce yapıldığında en iyi sonucu verir. Ancak aşılama, hâlihazırda cinsel açıdan aktif olan kişiler için de HPV'ye yakalanma riskini hala azaltabilmektedir. Kız ve erkek çocuklar için HPV aşısı için ideal yaş 11 veya 12'dir, ancak 9 yaşından başlayarak herkes aşı yaptırmalıdır.

HPV aşısı nasıl yapılır?

HPV aşısı bir dizi aşı olarak verilir: 9 ila 14 yaş arasındakiler için iki doz aşı tavsiye edilir. İkinci aşı, ilk aşıdan 6 ila 12 ay sonra yapılmalıdır.

15 ila 26 yaş arasındakiler için üç doz aşı yapılması tavsiye edilir. İkinci aşı ilkinden 1-2 ay sonra yapılmalıdır. Üçüncü aşı ise ilk aşıdan 6 ay sonra yapılmalıdır.

Üç dozluk program, sağlık uzmanıyla konuşulduktan sonra aşı serisine başlamaya karar veren 27 ila 45 yaş arasındaki herkese de önerilir.

HPV aşısının yan etkileri nelerdir?

HPV aşısının en sık görülen yan etkisi aşının yapıldığı yerde ağrı ve kızarıklıktır. Aşının ciddi yan etkilerine veya kötü reaksiyonlarına ilişkin herhangi bir rapor bulunmamaktadır.

Daha önce seks yapmış ve cinsel yaşantısı bulunan kişi HPV aşısı yaptırılabilir mi?

Evet. Kişi daha önce cinsel yaşantısına başlamış olduğunda zaten bir veya daha fazla HPV türüyle enfekte olmuş olabilir. Ancak aşı kişiyi henüz sahip olmadığı HPV türlerine karşı koruyabilir.

HPV aşısı olan kişinin yine de rahim ağzı kanseri taramasına ihtiyacı var mıdır?

Evet, kişinin yine de düzenli olarak rahim ağzı kanseri taraması yaptırması gerekmektedir. Ne zaman ve ne sıklıkta tarama yapılması gerektiği konusunda sağlık uzmanı ile konuşulmalıdır.

Rahim ağzı kanseri taraması neleri içermektedir?

Rahim ağzı kanseri taraması Pap testini, HPV testini veya her ikisini birden içermektedir. Her iki test için de rahim ağzından alınan hücreler kullanılır:

Pap testi: Bu test rahim ağzı hücrelerindeki anormal değişiklikleri tespit edebilir. Test kansere yol açabilecek hücre değişiklikleri gösteriyorsa, kanser gelişmeden tedavi verilebilir.

HPV testi: Bu test, kansere neden olan HPV türlerinin çoğunu rahim ağzı hücrelerinde gözle görülür değişiklikler olmadan önce bile tanımlayabilir.

Kişi HPV aşısının yanı sıra kendisini HPV enfeksiyonuna karşı başka nasıl koruyabilir?

HPV aşısı genital siğiller ve kanserin en sık görülen nedenlerine karşı koruma sağlasa da tüm HPV türlerine karşı koruma sağlamaz. Cinsel açıdan aktifseniz, her vajinal, anal veya oral seks yaptığınızda prezervatif kullanmak HPV enfeksiyonu riskini azaltmaya yardımcı olabilir.

Enfeksiyon Sonrası HPV Aşısı

HPV aşısı, HPV enfeksiyonundan sonra tedaviye nasıl yardımcı olabilir?

HPV enfeksiyonu rahim ağzındaki hücrelerde değişikliklere yol açabilir. Bu değişikliklere servikal intraepitelyal neoplazi (CIN) veya servikal displazi denir. CIN orta veya şiddetli olduğunda (CIN 2 veya CIN 3 olarak bilinir), tedavi anormal hücrelerin çıkarılmasını veya yok edilmesini içerir. HPV aşısı, anormal hücrelerin tedaviden sonra geri gelmesini önlemeye yardımcı olabilir.

HPV aşısı kimlere yapılmamaktadır ?

HPV aşısı gebelere, ağır hastalığı bulunan kişilere, kanser tedavisi veya organ nakli olan immün sistemi zayıflamış kişilere yapılmaz. Alerjik bünyeli kişilere ve emziren annelere ise doktor kontrolünde yapılabilir.

“Sorularla HPV”

Bilgi Kirliliğini
Önleyelim

HPV AŞISININ TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA YERİ

Av. Arb. A. Ayça OSMANBAŞ

Human Papilloma Virus (İnsan Papilloma Virüsü) kısaca **HPV**; yaygın görülen, belirti göstermeyen, oldukça bulaşıcı olan DNA virüsleridir. Çeşitli bulaş yolları olan HPV enfeksiyonunun; bulaştığı yüzeyle, vücuttaki lezyonlardan ve cinsel yolla direkt veya dolaylı olarak bulaş gösterdiği bilinmektedir. Ayrıca HPV enfeksiyonu bazı kanser türlerinin oluşmasına sebep olmaktadır. Bu kanser türleri, kadınlarda: vajina, vulva ve rahim ağzı kanserleri; erkeklerde: penis kanseri; kadınlarda ve erkeklerde: anal kanserler, bademcik, dil kökü ve boğaz arkası kanserleri olarak sıralanabilir.

HPV virüsünün ne olduğundan kısaca bahsedildikten sonra; HPV aşısının ne olduğunu, kimlere yapılabileceği, ne zaman uygulanması gerektiği, hangi yaş grubu ve cinsiyetlere uygulandığı, hangi ülkelerde uygulandığı, ücretsiz uygulanıp uygulanmadığı gibi hususlara bu yazımızda yer verilecektir.

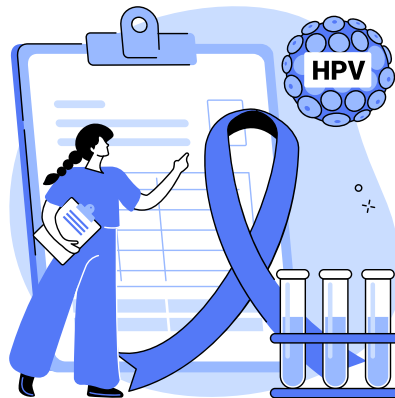
Ülkemiz Sağlık Bakanı Fahrettin Koca, 24 Kasım 2022 tarihinde gerçekleştirilen TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu görüşmelerinde, kadınlar ve kız çocuklarına HPV aşısı yapılması için çalışma başlattıklarını duyurmuştu. Yapılan açıklamaya göre; kadınlara yönelik HPV aşılmasına belli bir grupta başlayacaklarını ve kademe kademe genişleteceklerini, HPV aşısının ücretsiz aşılamaya takvimine girmesi için sürecin devam ettiğini, 10 Kasım 2023'te uzun vadede yerli HPV aşısı üretileceğini belirtmişti. Ülkemizdeki güncel uygulamalara baktığımızda, ulusal aşı takviminde HPV aşısının olmadığını görmekteyiz. Avustralya, İngiltere, Kanada, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Norveç, Yeni Zelanda, Afrika ülkeleri dahil pek çok yerde HPV aşısının ulusal aşı takviminde bulunmaktadır.

Beşerî Tıbbi Ürünlerin Fiyatlandırılmasına Dair Kararda Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararı, 16 Aralık 2023'te Resmî Gazete'de yayımlandı. 25 Aralık 2023 tarihinde yürürlüğe girmesi ile ilaç fiyatlarına % 25 zam geldi. Yapılan %25 zamlarla birlikte aşının tek doz fiyatının yaklaşık 3 bin 200 TL olduğu biliniyor. HPV aşısının üç doz fiyatının ise yaklaşık 10 bin TL olduğu biliniyor. Dozların önemi açısından bakıldığında, Kadın Hastalıkları ve Doğum Uzmanları Derneği Başkanı Op. Dr. Alev Özdemir Karabağ:

"9-15 yaş arasında iki doz halinde yapılması, 15 yaştan sonra üç doz halinde yapılması" gerektiğine dikkat çekiyor.

Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization) kısaca DSÖ'ne göre ise aşının; 1 veya 2 doz olarak uygulanabileceği, bağışıklık sistemi zayıf olan kişilere ideal olarak 2 veya 3 doz verilmesi gerektiği belirtiliyor. Aşının kaç yıl süre koruduğu kesin olarak bilinmemektedir. Bugüne kadar yapılan bilimsel çalışmalar, aşının koruyuculuğunun en az 5 yıl olduğunu kanıtlamıştır.

DSÖ; HPV virüsüne karşı aşının önemine vurgu yaparak, aşının tüm yaş grupları için farklı bir dozu olduğunu belirtiyor. Aşı olması gereken en önemli yaş grubunun ise 9-14 yaş aralığındaki genç kızlar olduğunu, 2023 yılı itibarıyla dünya çapında 6 adet HPV aşısı mevcut olduğunu söylüyor. DSÖ, aşının HPV enfeksiyonunu ve rahim ağzı kanserini önlemede güvenli ve etkili olduğu konusuna dikkat çekiyor. Yaklaşık 125 ülke, dünya çapında 9-14 yaş arası her üç kız çocuğundan birine erişimi sağlanan HPV aşılarını uygulamaktadır.

DSÖ birincil, ikincil ve üçüncül hedef gruplar için sırasıyla aşağıdaki doz programını önermektedir:

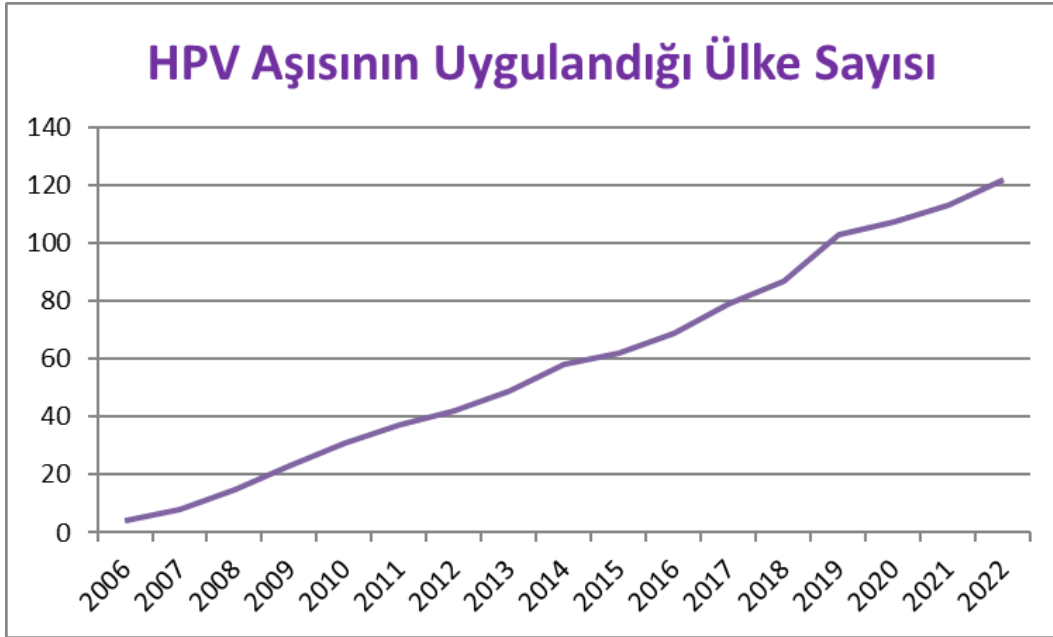
- 9-14 yaş arası kızlar için bir veya iki dozluk program,
- 15-20 yaş arası kızlar ve kadınlar için bir veya iki dozluk program,
- 21 yaş üstü kadınlara altı ay arayla iki doz.

Aşı tedarikinin kısıtlı olmaması durumunda ilave yaş grupları ve erkek çocuklar da aşılanabilir. Şu anda 47 ülke erkek aşısını sunuyor.

İlk HPV aşısı, 2006'da Amerika Birleşik Devletleri'nin Sağlık Bakanlığına bağlı Amerikan Gıda ve İlaç Dairesi tarafından onaylanmıştır[1]. Dünya Sağlık Örgütü 2009 yılından bu yana rahim ağzı kanserlerinin bir halk sağlığı önceliği olduğunu ve HPV aşılarının maliyet-etkin ve sürdürülebilir uygulanmasının mümkün olduğu ülkelerde aşının ulusal aşılama programlarına dâhil edilmesini önermektedir. Bununla birlikte, 100'den fazla ülke en az bir HPV aşısı lisansına sahiptir. Ülkemizde 2007 yılında Gardasil ve 2008 yılında ise Cervarix aşısı için ruhsat alınmış ve HPV aşıları satışa sunulmuştur[2].

DSÖ; rahim ağzı kanserinin kadınlarda en sık görülen dördüncü kanser olduğunu belirtiyor. 2018 yılında dünya genelinde yaklaşık 570.000 kadına rahim ağzı kanseri teşhisi konulduğu ve yaklaşık 311.000 kadının bu hastalıktan öldüğü DSÖ tarafından açıklanmıştır. Etkili birincil (HPV aşılması) ve ikincil önleme yaklaşımları (kansere öncesi lezyonların taranması ve tedavisi) rahim ağzı kanseri vakalarının çoğunu önleyecektir. Rahim ağzı kanseri, teşhis edildiğinde erken teşhis edildiği ve etkili bir şekilde yönetildiği sürece en başarılı şekilde tedavi edilebilen kanser türlerinden biridir. HPV aşısı, cinsel yaşamın başlaması öncesinde uygulandığında ise en etkili olmaktadır.

Avustralya, Kanada, Portekiz, Norveç, Finlandiya, Danimarka gibi gelişmiş ülkelerde HPV aşısı ücretsiz olarak yapılmaktadır. Avustralya gibi bazı ülkelerde tüm yaş gruplarında ücretsiz iken bazı ülkelerde 9-26 yaş arası ücretsiz, 26 yaşından sonra ücretli olarak uygulanmaktadır. DSÖ tarafından alınan verilere göre, HPV aşısı dünyada birçok gelişmiş ülkede ulusal aşı takvimine dahil edilmiş olup dünya çapında 70'ten fazla ülkede ücretsiz olarak uygulanmaktadır.

Kaynak: https://immunizationdata.who.int/pages/vaccine-intro-by-antigen/hpv.html?ISO_3_CODE=&YEAR=

[1] Dikbaş, Levent, "Human Papilloma Virüs Aşıları: Güncel Tartışmalar", Düzce Tıp Fakültesi Dergisi, 2017, s. 83.

[2] Akalin, Ayşe, "Human Papillomavirus (HPV) Enfeksiyonu ve HPV Aşısında Güncel Yaklaşımlar", Androloji Bülteni, 2022, s. 136.

Bu ülkelerden bazılarının uygulamaları ise: **Arjantin'de;** 2 doz, kadınlara ve erkeklere de aşı uygulanmaktadır. 2000'den sonra doğan kadınlarda ve 2006'dan sonra doğan erkeklerde 11 yıla iki doz şeması (0-6) uygulanmıştır.

Avustralya'da; kızlara ve erkeklere HPV aşısı uygulayan ülkelerden biridir. Aşının ücretsiz olarak sunulduğu bir program bulunmaktadır.

Avusturya'da; 2 doz, kadınlara ve erkeklere de aşı uygulanmaktadır.

Almanya'da; 2 doz, kadınlara ve erkeklere aşı ücretsiz olarak uygulanmaktadır.

Fransa'da; 2 doz kadınlara ve erkeklere aşı ücretsiz olarak uygulanmaktadır. Kadınlar ve erkekler 11-14 yaş: 2 doz; 15-19 yaş arası kadınlar ve erkekler: 26 yaşına kadar 3 doz, erkeklerle veya diğer erkeklerle cinsel ilişkide olan erkeklere de aşı uygulanmaktadır.

İngiltere'de; 2 doz kadınlara ve erkeklere, 3 doz ise yakalama yetişkinleri ve çocuklarına karşı aşı ücretsiz olarak uygulanmaktadır. Yaşı 25 olanlar için aşı mevcut olup 15. doğum gününden sonra üç doz couse şeklinde başlatılmaktadır. Yaşı 45'e kadar olanlarda dahil olmak üzere aşı uygulanır.

Yunanistan'da; 2 doz, kadınlara ve erkeklere ,3 doz ise risk gruplarına karşı aşı uygulanmaktadır. 2 dozu; kadınlar ve erkeklere 9-18 yaş arası rutin aşılama şeklinde, 3 dozu ise 18-26 yaş arasında yüksek riskli gruplara ait kadınlar ve erkekler için uygulanmaktadır.

Çin'de; 2 doz şeklinde ve sadece kadınlara aşı uygulanmaktadır.

İran'da; 2 doz şeklinde ve riskli gruplara aşı uygulanmaktadır. Belirli bir hedef grubuna uygulanmaksızın özel sektör tarafından dağıtılarak yapılmaktadır.

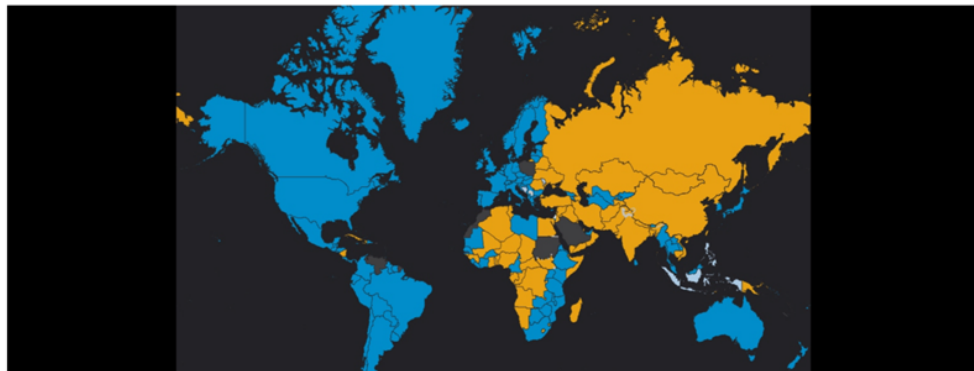
İtalya'da; 1 doz riskli gruplara, 2 doz ise kadınlara ve erkeklere de aşı uygulanmaktadır.

Japonya'da; 3 doz şeklinde ve sadece kadınlara aşı uygulanmaktadır.

Norveç'te; 2 doz kadınlara ve erkeklere aşı ücretsiz olarak uygulanmaktadır.

Yeni Zelanda'da; 2 doz, kadınlara ve erkeklere; yaşı 15'ten başlarsa 7 ve 8, 3. doz okul yıllarında x2 dozları şeklinde olup HPV aşılması, 9 ila 26 yaş arası herkes için genel uygulamada ücretsiz olarak finanse edilmektedir.

Son olarak ABD'de; 2 doz kadınlara ve erkeklere, 3 doz uygulaması ise riskli gruplarda yapılmaktadır. Kadınlar ve erkekler; 1. doz 15 yılda ve risk grubu değilse, 6-12 ay aralığında x2 dozları; 1. doz uygulanırsa 15 yıl veya risk grupları için x3 dozları 0, 1, 6 aylık aralıklarla ücretsiz olarak uygulanmaktadır.

Vaccine intro - HPV (Human Papilloma Virus) vaccine by Country - 2022

Yes Yes (Partial) No Not applicable

The boundaries and names shown and the designation used on the map do not imply the expression of any opinion whatsoever on the part of the World Organization concerning the legal status of any country, territory, city or area or of its authorities, or concerning the delimitation of its borders or boundaries. and dashed lines on maps represent approximate border lines for which there may not yet be full agreement

Source: WHO Immunization Data portal

Date of export: 18.01.2024

World Health Organization, WHO, 2023. All rights reserved

Kaynak: https://immunizationdata.who.int/pages/vaccine-intro-by-antigen/hpv.html?ISO_3_CODE=&YEAR=

YENİ BİR TABU: HPV AŞISI

Av. Işık İlayda Öner & Av. Sureyya Kardelen Yarlı

I.GİRİŞ

Özellikle son zamanlarda tekrar tartışılmaya başlanan HPV (“Human Papilloma Virüs”) aşısının ülkemizde ücretli olması ne yazık ki toplumsal cinsiyet normları, iktidarın sağlık politikaları, kadınların üremesine yönelik baskılar, muhafazakâr kültürel yapı gibi birçok faktöre dayanmaktadır. Tüm tıp otoriteleri tarafından vurgulandığı üzere; HPV aşısının cinsiyet gözetmeksizin herkes için etkili ve güvenli bir yol olmasının yanı sıra söz konusu aşının HPV’nin sebep olduğu rahim ağzı, genital, ağız ve boğaz kanserlerine karşı bireyleri koruduğu yapılan araştırmalar ile kanıtlanmıştır[1]. Özellikle HPV’nin cinsel yolla bulaşan bir virüs olması ve kadınlarda rahim ağzı kanserine yakalanma ihtimalinin daha yüksek olması sebebiyle Türkiye’de HPV aşısına erişilmesine ilişkin sorunlar gözardı edilmektedir. Dünyada ve ülkemizde yeniden yayılmaya başlayan aşı karşıtı politikalar da HPV aşısına erişimin zorlaştırılmasına ne yazık ki katkı sunmaktadır.

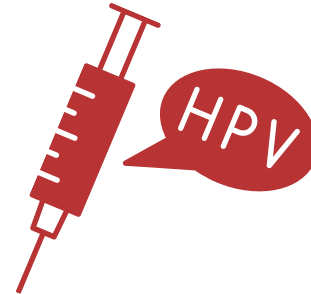
Günümüzde toplumsal bir mesele olarak öne çıkan HPV aşısına erişim konusunda, birçok avukat ve sivil toplum kuruluşu, Sosyal Güvenlik Kurumu’na (“SGK”) karşı HPV aşı ücretlerinin iadesini talep etmek amacıyla stratejik davalama yoluna başvurmuştur. Ayrıca sadece SGK’ye HPV aşısının ücret iadesi için açılan davalar artmakla kalmamış biz de müvekkillerimiz adına Sağlık Bakanlığına karşı aşının ulusal aşı kapsamına alınarak ücretsiz olması için de idari davalar açmaya başlamış bulunmaktayız. Açılan bu idari davalarda henüz kesinleşen bir hüküm bulunmama ile birlikte, yazımızda sadece HPV aşısının erişimi için SGK’ye başvuru stratejik davalama yoluna ilişkin açıklamalar yapılacaktır.

II.STRATEJİK DAVALAMA

Hak savunuculuğu yöntemi olan stratejik davalama hukuk pratiğini kullanarak hukuki, toplumsal veya politik sonuca ulaşma amacı taşımaktadır. Bir başka ifade ile, stratejik davalama, hukuki süreçleri kullanarak geniş kapsamlı bir etki yaratma amacını taşıyan hukuki savunuculuk yöntemidir [2].

HPV aşısı Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya, Belçika, Kanada ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi 70’den fazla ülkede ulusal aşı takvimine eklenmiş olup; bu aşıya söz konusu ülkelerde ücretsiz veya çok düşük fiyatlar karşılığında erişilmektedir. Türkiye’de ise HPV aşısının bedeli yüksek yazının kaleme alındığı tarih itibari ile 3 doz ücreti olarak yaklaşık On Bin Türk Lirası (Yaklaşık 10.000-TL) tutarındadır ve aşı ulusal aşı takviminde olmaması sebebiyle kolay erişilebilir bir nitelikte değildir.

Ayrıca yine 2023 yılında Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ortak bir açıklama yaparak Nijerya’da rahim ağzı kanseri ile mücadele kapsamında hükümetin de desteği ile 7.7 milyon çocuğa aşı yapacağını duyurmuştur. Bu noktada ise dönüp Türkiye’ye baktığımızda ; 2022 yılının Kasım ayında; belli bir takım şartlar dahilinde HPV aşısının ücretsiz olarak uygulanacağı sözü bizzat Sağlık Bakanı Dr. Fahrettin Koca tarafından deklare edilmiş olsa da henüz yetkililer tarafından bu konuda atılan resmi bir adım bulunmamaktadır.

[1] [https://www.who.int/teams/immunization-vaccines-and-biologicals/diseases/human-papillomavirus-vaccines-\(HPV\)](https://www.who.int/teams/immunization-vaccines-and-biologicals/diseases/human-papillomavirus-vaccines-(HPV)) (Son erişim tarihi: 16.01.2024)
[2] Sosyal Politika Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği (2020) Türkiye’de LGBTİ+ Hakları İçin Stratejik Davalama: Deneyimler, İçgörüler, Sonraki Adımlar Raporu. <https://spod.org.tr/wp-content/uploads/2022/03/Turkiyede-LGBTI+-Haklari-Icin-Stratejik-Davalama.pdf> (Son erişim tarihi: 16.01.2024)

HPV'nin, kadınlarda en çok görülen beş kanser türünden biri olan rahim ağzı kanserine yol açabilen çeşitli tipleri bulunmaktadır[3]. Bununla birlikte, HPV aşısı ile bu virüse karşı koruma sağlanabilse de Türkiye'de toplumsal cinsiyet normları ve ekonomik sınırlamalar sebebiyle özellikle kadınlar için bu yöntem erişilemez hale gelmektedir. Birçok feminist yazar da bu hususa ilişkin olarak kadınların cinsel sağlığının, toplumun genel sağlık bilinciyle ilgili tabuları ve önyargıları nedeniyle ihmal edildiğini belirtmiştir[4]. Toplumun, kadınların cinselliğini kontrol altında tutma eğilimi, kadınların cinsel sağlıklarını koruma hakkında bilinçlenmelerini ve harekete geçmelerini engelleyebilmektedir. Cinsellikle ilgili tabular, kadınları sağlık hizmetlerine erişim konusunda sessiz kalmaya itebilmektedir.

Bir başka deyişle, kadınlarla ilgili cinselliğin tabu olarak kabul edilmesi veya cinsellikle ilgili sağlık hizmetlerine erişimdeki zorluklar, HPV aşısının yaygınlaşmasını engellemektedir. Bu da ne yazık ki yükselen aşı karşıtlığı ile birleştiğinde toplumda yeni bir tabu yaratmış ve bir grubun özellikle HPV aşısının gereksiz ya da zararlı olduğuna dair bilimsel temelleri olmayan söylemleri daha da yüksek sesle söylemesine sebebiyet vermiştir.

Bilindiği üzere ücretsiz, eşit ve bilimsel sağlık hakkı kaynağını, Anayasa'nın değiştirilmez ve değiştirilmesi teklif dahi edilemez ilkeleri arasında yer olan sosyal devlet ilkesinden almaktadır. Bu noktada HPV aşısına hem çocukların hem de yetişkinlerin yüksek ücretler ödeyerek ulaşması stratejik davalamanın önünü açarak insanların aşığı alıp ücretlerini ödedikten sonra ücret iadesi için bağlı buldukları SGK'ye başvurmalarını da beraberinde getirmiştir. Bizim de takip ettiğimiz bir kısım HPV aşı bedeli iadesi davası için kişilerin ödedikleri aşı bedeli iadeleri için öncelikle bağlı buldukları SGK Müdürlüklerine başvurular yapılmıştır.

SGK tarafından sigortalı hastalara sağlanacak tedavi edici ve koruyucu hizmetler ve bu hizmetlerin niteliklerine ilişkin uluslararası ve ulusal mevzuatlar, HPV aşısının bedelinin karşılanmasının devletin bir yükümlülüğü olduğuna dayanak teşkil etmektedir. Bu kapsamda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde sağlık hakkı açıkça düzenlenmemiş ise de, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında ve Ek Protokoller'de güvence altına alınmış olan yaşam hakkı, kişi özgürlüğü ve güvenliği, özel ve aile hayatına saygı hakları çerçevesinde değerlendirmiştir.

Sağlık hakkı aynı zamanda Anayasa kapsamında kişinin yaşam hakkı, beden ve ruh sağlığını koruma ve bu konuda tedbirlerin alınmasını isteme hakları ile sosyal devlet ilkesi içerisinde yer almaktadır. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi 16 Temmuz 2010 tarihli 2010/29 Esas ve 2010/90 Karar sayılı kararında:

“*Kişilerin maddi ve manevi varlıklarını geliştirebilmelerinin mutlu ve huzurlu olabilmelerinin başlıca şartı, ihtiyaç duydukları anda sağlık hizmetlerine ulaşip bu hizmetlerden yararlanabilmeleridir. Devlet için bir görev ve kişiler için de bir hak olan bu amacın gerçekleştirilmesine, bu haktan yararlanmayı zorlaştırıcı ya da zayıflatıcı düzenlemeler Anayasa'ya aykırıdır. Sağlık hizmetinin temel hedefi olan insan sağlığı, mahiyeti itibarıyla ertelenemez ve ikame edilemez bir özelliğe sahip olduğu” belirtilmiştir. Bu sebeple, sağlık hakkının etkili şekilde kullanılabilmesi için bireylere sosyal güvenlik haklarının tüm güvenceleri ile tanınması gerekmektedir.*”

şeklinde görüş bildirmiştir.

Ancak bu kapsamda yapılan başvurularda SGK Müdürlükleri asla geri ödemeyi kabul etmemekte, taleplere red yanıtı vermekte veyahut da hiç yanıt vermeyerek zımnî red müessesesini işletmektedir. SGK Müdürlüklerinin red yanıtlarında ise; dayanakları SUT'ta (Sağlık Uygulama Tebliği) aşının SGK kapsamında geri ödenmesi gereken bir tedavi türü olarak yer almadığıdır. Bu kapsamda da SGK, SUT'ta yer almayan bir geri ödeme kalemi için inisiyatif alamayacağını söyleyerek geri ödeme taleplerini reddetmektedir.

SGK'den gelen bu red yazısının kendisine tebliğinden itibaren davacı tarafından otuz gün içerisinde görevli iş mahkemesine dava açılması gereklidir. İşbu davanın dayanağı yukarıda detaylı olarak açıklandığı üzere, Anayasa'nın 17., 56. ve 60. maddeleri ile bireylere sağlanan yaşam hakkı, beden ve ruh sağlığını koruma ve bu konuda tedbirlerin alınmasını isteme hakları ve yine Anayasa'da yerini bulan sosyal devlet ilkesidir. Bu davalarla ilgili bilmemiz gereken en önemli hususlardan biri ise; davanın ücretsiz açılmayacağı ve devlete mutlaka başvuru harcı, gider avansı, bilirkişi ücreti gibi ücretlerin yatırılması gerektiği ve dava kazanıldığında ise bu miktarların kanunen uygun görülen kısmının geri alınacağıdır. Ancak açılan her davanın kazanılması hukuk sistemi içerisinde mümkün olmadığı gibi bu kapsamda talebi reddedilen davalar da bulunmaktadır. Ne yazık ki bu stratejik davalama türü henüz yeni yeni oturmaya başladığından hakimler arasında da oturmuş bir görüş ve uygulama birliği bulunmamaktadır.

Özellikle bu tür davalarda dosyaya gelen hekim bilirkişinin verdiği rapor büyük bir önem arz etmekte olup, başvuru kişinin yaşı, aktif olarak cinsel hayatının olup olmadığı, daha önce HPV ile enfekte olup olmadığı, çocuğunun olup olmadığı gibi hususlar da araştırılmaktadır. Bu noktada buna dair açılan davaların birçoğunda insanların davayı kazanarak aşı bedelini ve dava için yaptıkları masrafları geri aldıkları bilirse de farklı iş mahkemelerinden ve farklı hakimler tarafından verilen red kararları olduğu da bilinmektedir.

O nedenle tam da dünya üzerinde her sene Rahim Ağzı Farkındalık Ayı olarak belirlenen bu ayda; sizlere çağrımız kendinize yeni bir hayat hediye etmeniz ve hem kendiniz hem çocuklarınız hem de varsa partneriniz için bu aşığı olmanız, oldurmanızdır!

Bu alanda farkındalık yaratmaya çalışan hukukçu aktivistler olarak her daim önerimiz; aşı ile ilgili olarak kişinin mutlaka hem çocukları hem kendisi hem de varsa partneri için hekimlerinden onay alması, mümkünse aşığı reçete ettirmeleri, aşığı dair ödeme belgelerini saklamaları ve dava açmadan önce mutlaka alanda çalışan uzman bir avukata danışarak dava açıp açmama kararı vermeleridir zira açılan her davanın kazanılacağı algısı ile hem insanlarda farklı beklentiler yaratmak hem de yargıda iş yükünü gereksiz yere arttırmak savunduğumuz bir hukuki aktivizm yolu değildir.

Son olarak bilmekteyiz ki; sağlığın tekelleştiği bir dönemde özellikle de kadın ve çocuk sağlığı açısından dezavantajlı bir konumda bulunmamız nedeni ile ileride oluşabilecek birtakım kanser türlerinden korunmak için HPV aşısının diğer birçok ülkede olduğu gibi ücretsiz ve çocuklar açısından zorunlu olması her şeyden önce aynı zaman da bir halk sağlığı problemidir. Devletin sağlık politikası ile düzenli aşılama, düzenli tarama ve kontrol ile yakın gelecekte neredeyse sıfırlanabilecek rahim ağzı kanseri için mücadele etmek aslında sadece kadın sağlığı açısından mücadele demek değil kadın, erkek, çocuk herkesi etkileyebilecek bir virüsün yayılması ile de mücadele etmek demektir. Aşıya ulaşabilen şanslı bir azınlığın bu virüs nedeni ile oluşabilecek kanser türlerinden kendisini ve çocuğunu koruyabilmesi de tam olarak bu noktada hem sınıfsal hem de toplumsal cinsiyet eşitsizliği barındıran bir meseledir.

Özellikle kadınların cinsellikten doğan tabu, baskılanma ya da yanlış yönlendirmeler nedeni ile aşığı erişememesi ya da kendi parası ile erişebileceği halde erişmemeyi tercih etmesi de yükselen HPV aşığı mücadelesi yanında konunun aynı zamanda tabulaşmaya da ne kadar müsait olduğunu bizlere göstermektedir.

BÜLTEN EKİBİ

Av. Hüseyin Rüzgar AKCAN
Av. Berna İNCİ
Av. Arb. A. Ayça OSMANBAŞ
Av. Arb. Ece SİNDEL ÖGE
Stj. Av. Süheylanur ÖNER
Av. Arb. S. Yazgülü TAŞTEMİR

